

Mini przewodnik dla rodziców ucznia z dysleksją

Opracowany z okazji
obchodów
Europejskiego Tygodnia
Świadomości Dysleksji
(2-6 października 2023r.)
na podstawie poradnika
Marty Badowskiej „Jestem
rodzicem dziecka
z dysleksją”.

Jak wcześnie wykryć dysleksję?

- ▶ Istnieje wiele symptomów, które powinny skłonić do bacznej obserwacji dziecka i zastanowienia się, czy nie będzie go dotyczył problem specyficznych zaburzeń w uczeniu się.
- ▶ Każde dziecko jest inne i wyjątkowe, a objawy dysleksji zmieniają się wraz z wiekiem.
- ▶ Niektóre z objawów można zaobserwować już na wczesnym etapie rozwoju dziecka, ale należy też pamiętać, że nie u każdego dziecka pojawią się wszystkie z nich. Podobnie – liczba symptomów nie świadczy o stopniu nasilenia dysleksji.

Symptomy dysleksji u dzieci w wieku przedszkolnym

- opóźniony rozwój mowy;
- trudności z wymawianiem dłuższych słów;
- ubogie słownictwo i przekręcanie wyrazów;
- kłopoty z rymowaniem i uczeniem się na pamięć wierszyków i piosenek;
- problem z zapamiętywaniem różnych nazw, cyfr, dni tygodnia;
- trudności z zapamiętaniem kolorów i kształtów;
- kłopoty w orientacji w przestrzeni i w schemacie ciała;
- niechęć do budowania z klocków, układania puzzli, małe sukcesy w tej dziedzinie;
- problem z ubieraniem się, zapinaniem guzików i suwaków;

Symptomy dysleksji u dzieci w wieku wczesnoszkolnym

- kłopoty z dzieleniem na sylaby i rozróżnianiem głosek w wyrazach;
- problemy z poprawnym wymawianiem wielosylabowych słów;
- mała precyzja ruchów dłoni, nieumiejętność wiązania kokardki, cięcia nożyczkami po śladzie;
- nieprawidłowy uchwyt kredki lub narzędzia pisarskiego;
- nieprawidłowy kierunek kreślenia linii i liter;
- problem z rysowaniem i odtwarzaniem szlaczków;
- mylenie liter kształtopodobnych (m-n-u, p-b-d-g, l-t-t);
- słaba orientacja w przestrzeni (nad, pod, za, obok) i w czasie (pory dnia);
- słabe zapamiętywanie liter, cyfr i kształtów geometrycznych;
- ubogie słownictwo;
- liczne błędy gramatyczne;
- kłopoty z uczeniem się sekwencji (wierszyki, dni tygodnia, miesiące);

Symptomy dysleksji u dzieci w wieku wczesnoszkolnym cz. II

- niskie różnicowanie głosek podobnie brzmiących (z-s, g-k, p-b, t-d);
- nieestetyczne próby pisania;
- niska sprawność ręki piszącej;
- brak ustalonej stronności ciała i dominującej ręki;
- kłopot z opanowaniem zegara;
- niska koordynacja ruchowa;
- problem z nauczeniem się jazdy na rowerze i łapaniem piłki;

Symptomy dysleksji u dzieci starszych (9–12 lat)

- trudności z płynnym czytaniem;
- trudności z rozumieniem czytanych treści;
- wolne tempo dekodowania wyrazów;
- mylenie liter w wyrazach;
- nieortograficzny zapis wyrazów;
- mylenie znaków i cyfr w matematyce;
- kłopoty z podstawianiem do wzoru;
- trudności w nauce geometrii i poruszaniu się na mapie;
- problem z nauczeniem się tabliczki mnożenia;
- zapominanie bieżącej daty i dnia tygodnia;
- mała organizacja własna („roztrzepanie”);
- zapominanie o zadaniach domowych, klasówkach i sprawdzianach;
- niska umiejętność wypowiadania się na piśmie (np. lakoniczne wypracowania);
- mylenie lewej i prawej strony;
- mała orientacja na zegarze;
- kłopoty z powiedzeniami i przysłowiami;
- nieestetyczny zapis w zeszytach;
- niska samoocena z powodu słabych osiągnięć w szkole;

Symptomy dysleksji u młodzieży

- wolne tempo czytania i nadal brak płynności;
- nieprawidłowe odczytywanie słów lub całych informacji;
- dalsze trudności w poprawnym zapisie słów;
- nieestetyczne pismo, czasami zupełnie nieczytelne;
- kłopoty z planowaniem, organizacją i układaniem w sekwencje;
- nieumiejętność streszczania tekstu i selekcji informacji;
- zwięzłe wypowiedzi pisemne (krótkie, nierozwinięte wypracowania, czasami nie na temat);
- trudności z robieniem notatek i przepisywaniem z tablicy;
- unikanie zadań związanych z czytaniem i pisaniem;
- słaba pamięć, wolne zapamiętywanie nowych treści;
- mylenie niektórych liter lub wyrazów;
- kłopot z szybkim nazywaniem przedmiotów lub przypominaniem sobie informacji;
- mylenie znaków i symboli (matematyka, fizyka, chemia);
- słaba orientacja na mapie i w przestrzeni;
- niska samoocena z powodu powolnych postępów;

Diagnoza i co dalej?

- ▶ Otrzymanie z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej opinii stwierdzającej dysleksję nie jest ostatnim, ale pierwszym krokiem na drodze do pokonania trudności z jakimi zmierzyć musi się dziecko.
- ▶ Czy możemy sobie wyobrazić sytuację, w której po rozpoznaniu u dziecka zapalenia oskrzeli rodzice nie decydują się na jego leczenie? Dlaczego więc niektórzy z nich lekceważą wskazania zawarte w opinii, zalecające podjęcie dodatkowych specjalistycznych zajęć z dzieckiem?

Konsekwencje nieobjęcia ucznia z dysleksją terapią pedagogiczną, w tym codziennymi dodatkowymi zajęciami, to w przyszłości ograniczenie możliwości zdobycia wykształcenia, uprawiania atrakcyjnego zawodu i uzyskiwania wyższych dochodów, a więc skutki, które mogą wpłynąć na całe życie człowieka.

Zdiagnozowanie dysleksji oznacza konieczność podjęcia konkretnych działań, które umożliwią dziecku osiągnięcie sukcesów na miarę jego rzeczywistych możliwości.

ZAJĘCIA KOREKCYJNO-KOMPENSACYJNE

- ▶ Dzieci z trudnościami w nauce czytania i pisania powinny uczestniczyć w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych, zwanych również terapią pedagogiczną.
- ▶ Ich istota sprowadza się do korekcji, czyli usprawniania zaburzonych funkcji poznawczych i ruchowych dziecka oraz ich współdziałania, a także do kompensacji — usprawniania funkcji dobrze rozwijających się celem wspomagania tych słabiej funkcjonujących lub częściowego ich zastępowania.
- ▶ NIE SĄ TO WIĘC ZAJĘCIA DYDAKTYCZNO-WYRÓWNAWCZE.

ZAJĘCIA KOREKCYJNO-KOMPENSACYJNE

Celem terapii pedagogicznej jest stymulowanie ogólnego rozwoju ucznia i usprawnianie funkcji ważnych w procesie uczenia się czytania i pisania:

- ▶ wzrokowo-przestrzennych- to jest skupiania uwagi wzrokowej, spostrzegania i pamięci wzrokowej, spostrzegania przestrzeni;
- ▶ słuchowo-językowych- to jest skupiania uwagi słuchowej, spostrzegania i pamięci słuchowej, dźwięków mowy oraz funkcji językowych;
- ▶ motorycznych- to jest sprawności manualnej i ogólnego rozwoju ruchowego dziecka;
- ▶ współdziałania ze sobą funkcji (koordynacja wzrokowo-ruchowa podczas pisania, wzrokowo-słuchowa podczas pisania, itp.).

ZAJĘCIA KOREKCYJNO-KOMPENSACYJNE

► Zadaniem terapii pedagogicznej jest również łagodzenie zaburzeń emocjonalnych, będących efektem szkolnych niepowodzeń oraz wypracowanie motywacji do nauki, której zwykle brakuje uczniom z dysleksją, gdyż utracili ją w skutek utrzymujących się niepowodzeń szkolnych.

► Dysleksja nie ustępuje samoistnie należy ją postrzegać jako problem całego życia. Jedynym sposobem na przezwycięzenie trudności jest systematyczna praca. Można rozpocząć ją w każdym wieku, Choć najlepsze efekty osiągniemy, zaczynając jeszcze w wieku przedszkolnym lub wczesnoszkolnym.

► Jednak nie w każdym wypadku da się wcześniej zdiagnozować dysleksję. Nie jest prawdą, że podjęcie terapii w późniejszym wieku szkolnym jest już bezzasadne. W każdym momencie można skutecznie zmniejszyć symptomy dysleksji, choć u starszych uczniów na pierwsze efekty trzeba zazwyczaj czekać dłużej (co najmniej dwa lata).

▶ Warto też pamiętać, że przerwanie terapii zaraz po uzyskaniu poprawy zwykle prowadzi do szybkiego nawrotu trudności.

▶ Terapia nie jest lekiem zapewniającym ustąpienie objawów raz na zawsze. To raczej długotrwały proces, którego skuteczność zależy od systematyczności i wytrwałości w stosowaniu, jak również od właściwego postępowania nauczyciela wobec ucznia w szkole oraz współpracy między rodzicami, nauczycielami i uczniem.

PAMIĘTAJMY!

Niezależnie od tego, czy dziecko uczestniczy w **zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych**, czy też nie, konieczne jest codzienne wykonywanie dodatkowych ćwiczeń w domu.

Co rodzice powinni robić:

- ▶ Zrozumieć problem dziecka (dziecko nie jest leniwe czy niezdolne, ono po prostu potrzebuje właściwie ukierunkowanej pomocy).
- ▶ Poznać jego mocne strony.
- ▶ Umacniać w dziecku pozytywne wartości, zainteresowania.
- ▶ Zapewnić mu warunki do pracy.
- ▶ Wzmacniać pozytywnie, czyli nagradzać pochwałą nawet za drobne sukcesy.
- ▶ Nadzorować systematyczną pracę.
- ▶ Analizować trudności.
- ▶ Nauczyć stałego korzystania ze słownika ortograficznego.
- ▶ Czytać wspólnie z dzieckiem.
- ▶ Pobudzić u dziecka potrzebę czytania dla przyjemności.
- ▶ Ćwiczyć pisanie z pamięci.

Czego rodzice nie powinni robić:

- ▶ Nie tłumaczyć trudności dziecka wyłącznie lenistwem.
- ▶ Nie porównywać z rówieśnikami czy rodzeństwem.
- ▶ Nie liczyć na natychmiastowe efekty.
- ▶ Nie krytykować, nie ośmieszać.
- ▶ Nie podważać autorytetu nauczycieli i terapeutów.
- ▶ Nie usprawiedliwiać niechęci do wykonywania dodatkowych ćwiczeń.
- ▶ Nie odrabiać za dziecko prac domowych.
- ▶ Nie poprawiać błędów pracach pisemnych (dziecko powinno nauczyć się pracować ze słownikiem ortograficznym).

Wskazówki dla Rodziców do pracy z dzieckiem z dysleksją

- ▶ Praca z dzieckiem z dysleksją wymaga ćwiczenia umiejętności czytania i ortograficznego pisania. Równie ważna jest dbałość o poziom graficzny pisma, czyli o jego czytelność i estetykę. Oba rodzaje ćwiczeń wymagają przestrzegania pewnych zasad.
- ▶ Rodzic podejmujący się kierowania pracą dziecka powinien mieć ich świadomość, by jego zaangażowanie nie przyniosło skutków odwrotnych do pożądanых.

▶ Ćwiczenia w czytaniu:

- ▶ Wybierz interesujący dla dziecka tekst.
- ▶ Pamiętaj, że do ćwiczeń najlepsza jest książka, która ma większy druk i ilustracje.
- ▶ Wiedz, że Twój dobry humor i dziecka przyspieszy postępy w czytaniu.
- ▶ Sam zacznij czytać dziecku!
- ▶ Niech dziecko palcem wskazuje słowo, które właśnie przeczytałeś.
- ▶ Czytając dziecku podkreślaj tonem znaczenie słów.

▶ Ćwiczenia w czytaniu:

- ▶ Dostosuj szybkość czytania do możliwości śledzenia tekstu przez dziecko.
- ▶ Nie ponaglaj dziecka podczas czytania.
- ▶ Czytaj z dzieckiem na zmianę. Stopniowo długość fragmentów czytanych przez dziecko powinna rosnąć.
- ▶ Korzystaj z pomocy technicznych. Dziecko może nagrać siebie jak czyta, a następnie odsłuchać nagranie.
- ▶ Sprawdzaj co jakiś czas, czy dziecko rozumie czytany tekst. Jeśli nie, zawsze możecie wrócić do danego fragmentu.

▶ Ćwiczenia w pisaniu:

- ▶ Zezwalaj na pisanie ołówkiem- ułatwi to poprawianie błędów.
- ▶ Unikaj podkreślania dostrzeżonych błędów. Zaznaczaj tylko ich liczbę na marginesie linii, w której się pojawiły.
- ▶ Poleć dziecku, aby samo znalazło błędy korzystając ze słownika ortograficznego.
- ▶ Odszukane, błędnie zapisane wyrazy dziecko powinno napisać poprawnie 5-6 razy i użyć je w zdaniu.
- ▶ Pomóż dziecku poznać i utrwalać zasady pisowni, wyjaśniając wszystkie wątpliwości ortograficzne przy użyciu słownika ortograficznego.

▶ Ćwiczenia w pisaniu:

- ▶ W młodszych klasach nie stosuj dyktand, czyli pisania ze słuchu. Zastąp je pisaniem z pamięci.
- ▶ Najlepiej, gdy uczeń zapisuje wypowiedź pisemną w brudnopisie. Po omówieniu z rodzicem przepisuje pracę do zeszytu, a rodzic jeszcze raz sprawdza jej poprawność.
- ▶ Jeśli twoje dziecko jest leworęczne, zadбай, by miało swobodę ruchów i odpowiednio ułożony zeszyt.

Mamo! Tato!

Pamiętaj, że:

- ▶ należy uwzględniać wolne tempo, zróżnicowanie rytmu pracy, zwiększoną męczliwość dziecka;
- ▶ trzeba dzielić dziecku materiał do opanowania na małe porcje, wydłużać czas na wykonywanie zadań, stosować zwiększoną ilość ćwiczeń, powtórzeń;
- ▶ nie wolno przeciążać dziecka czytaniem i pisanem (trzeba robić krótkie przerwy w pracy lub często zmieć rodzaj aktywności dziecka);
- ▶ należy wykorzystywać wiele kanałów sensorycznych (angażować w pracę wszystkie zmysły) oraz stosować techniki skojarzeniowe, ułatwiające zapamiętywanie;
- ▶ trzeba podkreślać mocne strony dziecka i na nich bazować;
- ▶ należy dostrzegać i nagradzać wkład pracy dziecka niezależnie od uzyskanych przez nie efektów;
- ▶ trzeba podkreślać, doceniać nawet najmniejsze postępy dziecka;

- ▶ nie wolno karać dziecka za niepowodzenia, brak lub niewystarczające efekty w pracy;
- ▶ trzeba kierować do dziecka krótkie, proste polecenia i upewniać się, czy je zrozumiało;
- ▶ należy stworzyć dziecku odpowiednie środowisko do pracy (wygodne, ciche, dobrze oświetlone, właściwie wyposażone miejsce);
- ▶ trzeba wypracować z dzieckiem odpowiedni harmonogram pracy (stały czas, miejsce nauki);
- ▶ należy pomagać dziecku, kontrolować efekty jego pracy;

- ▶ nie wolno wyręczać dziecka w wyszukiwaniu, poprawianiu błędów;
- ▶ trzeba wyrabiać u dziecka nawyk autokorekty i stałego korzystania ze słownika ortograficznego;
- ▶ nie wolno obniżać ocen za popełnione przez dziecko typowe dla dysleksji błędy w czytaniu, pisaniu;
- ▶ nie należy wymagać od dziecka pisania na tablicy, czytania głośnego na forum.

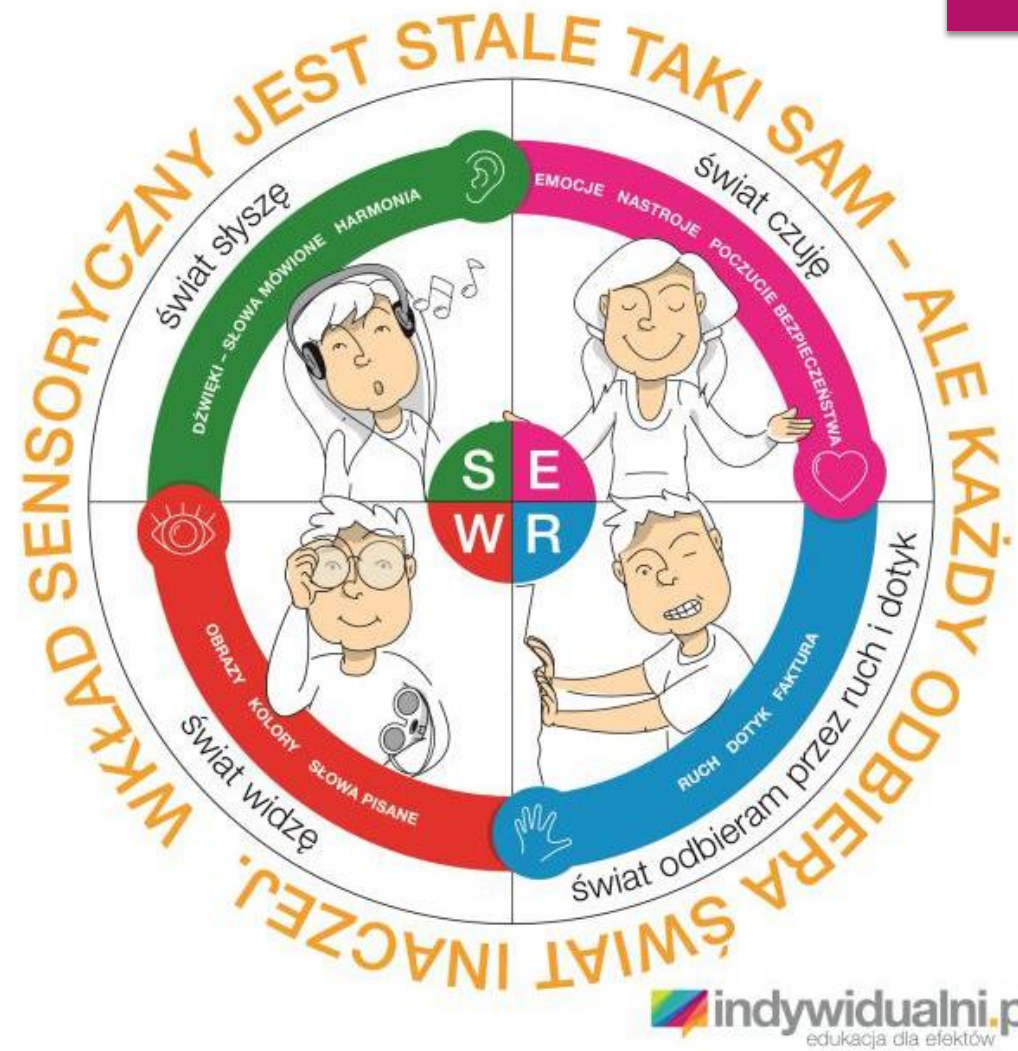
W przypadku uczniów z dysleksją korzystne może być także stosowanie następujących ułatwień:

- słuchanie lektur (audiobooki);
- pisanie na komputerze (łatwiej odczytywać, poprawiać, uzupełniać notatki);
- nagrywanie dyktafonem swoich wypowiedzi, by przepisać je ze słuchu (wypracowania);
- nagrywanie dyktafonem zajęć, by uzupełnić notatki o treści, których dziecko nie zdążyło zapisać;
- pisanie drukowanymi literami (zwiększa czytelność pracy);
- zastąpienie zeszytu skoroszytem (można usuwać, dodawać, zmieniać kolejność kartek, co ułatwia korektę i uzupełnianie notatek);
- zeszyty z powiększoną liniaturą (ułatwiają zapis);
- czytanie ze wskaźnikiem (zaznaczanie wyrazu, który jest odczytywany).

Style uczenia się

- ▶ Żeby ułatwić dziecku przyswajanie wiedzy, obserwuj je uważnie i wspólnie z nim zastanów się, jaki jest jego styl uczenia się.
- ▶ Możecie odpowiedzieć na pytania z poniższej tabelki. Pomoże Wam to ustalić, jak najszybciej opanowywać treści szkolne.

1.	Czy lubisz czytać różne teksty, nie tylko literackie?	Tak	Nie
2.	Czy opowiadając o czymś, często gestykulujesz?	Tak	Nie
3.	Czy lepiej rozumiesz instrukcje, które ktoś Ci powiedział, niż te przeczytane samodzielnie?	Tak	Nie
4.	Czy lepiej Ci się myśli, gdy możesz się poruszać?	Tak	Nie
5.	Czy wolisz rozmawiać z kimś, będąc obok, niż przez telefon?	Tak	Nie
6.	Czy lepiej zapamiętujesz, gdy coś Ci jest pokazane, a potem sam/sama możesz spróbować?	Tak	Nie
7.	Czy lepiej zapamiętujesz, jeśli masz coś napisane?	Tak	Nie
8.	Czy szybciej się uczysz, gdy coś słyszysz, niż kiedy coś widzisz?	Tak	Nie
9.	Czy lubisz słuchać, jak inne osoby opowiadają różne historie?	Tak	Nie

Klucz do testu

- ▶ Styl słuchowy – pytanie 3, 8, 9
 - ▶ Styl wzrokowy – pytanie 1, 5, 7
 - ▶ Styl ruchowy – pytanie 2, 4, 6
- ▶ Przyznajcie po jednym punkcie za każdą odpowiedź TAK i podliczcie sumę dla danego stylu według klucza.
- ▶ Im więcej punktów w danym stylu, tym silniejszy jest kanał przyswajania wiadomości.
- ▶ Może być tak, że Twoje dziecko uczy się wszystkimi trzema stylami.

Strategie uczenia się dla poszczególnych stylów

▶ Dla słuchowców:

- rymowanie i rapowanie, gdzie tylko się da;
- powtarzanie na głos informacji do nauczenia się;
- opowiadanie drugiej osobie treści do zapamiętania;
- czytanie notatek i treści w różnym stylu, niczym aktor w teatrze;
- słuchanie piosenek i audiobooków;
- nagrywanie dyktafonem treści i kilkakrotne odsłuchiwanie;

▶ Dla wzrokowców:

- ▶ stosowanie w notatkach zakreślaczy, pisaków, stempelków i naklejek do zaznaczania ważnych treści;
- ▶ rozwieszanie fiszek ze słówkami do nauczenia się w różnych miejscach;
- ▶ tworzenie map myśli, tabel i schematów rysowanych samodzielnie;
- ▶ oglądanie filmów w internecie lub telewizji, przekazujących wiedzę z danego zakresu;
- ▶ układanie krzyżówek i rebusów ze słówkami do zapamiętania.

► Dla ruchowców (kinestetyków) ważne będą:

- wycieczki do muzeum lub fabryki,
- spacerowanie po pokoju w czasie nauki,
- uczenie się w różnych pozycjach,
- siedzenie na piłce rehabilitacyjnej zamiast na krześle przy biurku,
- prezentowanie tematu z gestykulacją, elementami pantomimy,
- odgrywanie scenek i skeczy dotyczących tematów poruszanych na zajęciach,
- robienie wycinanek, kolaży lub modeli,
- „wydeptywanie” na podłodze kształtów do nauczenia się (mapy, daty, szlaki handlowe).

- ▶ Mając dużo zrozumienia dla niepowodzeń szkolnych swojego dziecka, rodzice powinni konsekwentnie wymagać od niego podejmowania pracy nad trudnościami i pokonywania ich.
- ▶ W przeciwnym razie trudności te będą się pogłębiały, a w konsekwencji znacznie ograniczą jego zdolność odnoszenia sukcesów w dalszej edukacji i dorosłym życiu. Problem nie zostanie rozwiązany dzięki udogodnieniom na sprawdzianach oraz egzaminach.

▶ Opinia z poradni psychologiczno-pedagogicznej, której stwierdza się dysleksję rozwojową, umożliwia jedynie wyrównanie szans uczniom z dysleksją.

▶ Jeśli chcemy naprawdę pomóc swojemu dziecku, jest na to tylko jeden skuteczny sposób –
SYSTEMATYCZNA PRACA.

Jak może wyglądać dzień powszedni dziecka z dysleksją?

▶ Odpowiedź znajduje się w artykule prof. M. Bogdanowicz.

▶ Link poniżej:

<https://www.ptd.edu.pl/Marta%20Bogdanowicz%20-%20Dzie%20powszedni%20dyslektycznego%20dziecka.pdf>

Wszystkie grafiki pochodzą ze strony:
<https://pl.freepik.com/>

